YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

7 päivänä heinäkuuta 2005 *

Asiassa C-418/02,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Bundespatentgericht (Saksa) on esittänyt 15.10.2002 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 20.11.2002, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa, joka koskee

Praktiker Bau- und Heimwerkermärkte AG:tä,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. W. A. Timmermans sekä tuomarit C. Gulmann (esittelevä tuomari), R. Schintgen, N. Colneric ja J. N. Cunha Rodrigues,

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Múgica Arzamendi,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 1.7.2004 pidetyssä istunnossa esitetyn,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Praktiker Bau- und Heimwerkermärkte AG, edustajanaan asianajaja Schaeffer,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues ja A. Bodard-Hermant,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään E. Riedl,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään K. Manji, avustajanaan barrister M. Tappin,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään N. B. Rasmussen ja S. Fries,

kuultuaan julkisasiamiehen 13.1.2005 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 21 päivänä joulukuuta 1988 annetun ensimmäisen neuvoston direktiivin 89/104/ETY (EYVL 1989, L 40, s. 1; jäljempänä direktiivi) 2 artiklan, 4 artiklan 1 kohdan b alakohdan ja 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan tulkintaa.

2 Tämä kysymys on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Praktiker Bau- und Heimwerkermärkte AG (jäljempänä Praktiker Märkte) ja Deutsches Patent- und Markenamt (Saksan patentti- ja tavaramerkkivirasto) ja joka koskee palvelumerkin rekisteröimistä vähittäiskaupan alalla.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Direktiivin 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Tavaramerkkinä voi olla mikä tahansa merkki, joka voidaan esittää graafisesti, erityisesti sanoin, henkilönnimet mukaan lukien, kuvioin, kirjaimin, numeroin taikka tavaroiden tai niiden päällyksen muodon avulla, jos sellaisella merkillä voidaan erottaa yrityksen tavarat tai palvelut muiden yritysten tavaroista tai palveluista."

4 Tämän direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Tavaramerkkiä ei saa rekisteröidä tai, jos se on rekisteröity, se on julistettava mitättömäksi:

a) jos se on sama kuin aikaisempi tavaramerkki ja jos tavarat tai palvelut, joita varten tavaramerkkiä haetaan tai tavaramerkki on rekisteröity, ovat samoja kuin tavarat tai palvelut, joita varten aikaisempaa tavaramerkkiä suojataan;

b) jos sen vuoksi, että se on sama tai samankaltainen kuin aikaisempi, samoja tai samankaltaisia tavaroita tai palveluja varten oleva tavaramerkki, yleisön keskuudessa on sekaannusvaara, joka sisältää vaaran tavaramerkin ja aikaisemman tavaramerkin välisestä mielleyhtymästä."

5 Direktiivin 5 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Rekisteröidyn tavaramerkin haltijalla on yksinoikeus tavaramerkkiin. Tavaramerkin haltijalla on oikeus kieltää muita ilman hänen suostumustaan käyttämästä elinkeinotoiminnassa:

a) merkkiä, joka on sama kuin tavaramerkki ja samoja tavaroita tai palveluja varten kuin ne tavarat tai palvelut, joita varten tavaramerkki on rekisteröity;

b) merkkiä, joka sen vuoksi, että se on sama tai samankaltainen kuin samoja tai samankaltaisia tavaroita tai palveluja varten oleva tavaramerkki, aiheuttaa yleisön keskuudessa sekaannusvaaran, joka sisältää myös vaaran merkin ja tavaramerkin välisestä mielleyhtymästä."

6 Direktiivin 12. perustelukappaleessa todetaan, että on tarpeen, että sen säännökset ovat täysin yhdenmukaiset teollisoikeuden suojelemista koskevan yleissopimuksen määräysten kanssa; yleissopimus on allekirjoitettu Pariisissa 20.3.1883 ja sitä on viimeksi tarkistettu Tukholmassa 14.7.1967 ja muutettu 28.9.1979 (*Recueil des traités des Nations unies*, osa 828, nro 11851, s. 305; jäljempänä Pariisin yleissopimus). Se sitoo kaikkia yhteisön jäsenvaltioita.

7 Tavaroiden ja palvelujen kansainvälistä luokitusta tavaramerkkien rekisteröimistä varten koskeva, 15.6.1957 tehty Nizzan sopimus, sellaisena kuin se on tarkistettuna ja muutettuna (jäljempänä Nizzan sopimus), tehtiin Pariisin yleissopimuksen 19 artiklan perusteella, jossa varataan sopimusmaille oikeus erikseen tehdä keskenään erityisiä sopimuksia teollisoikeuden suojelemiseksi.

8 Siinä säädetyn (jäljempänä Nizzan luokitus) luokituksen 35 luokkaan kuuluvat seuraavat palvelut:

"Mainonta;

liikkeenjohto;

yrityshallinto;

toimistotehtävät."

9 Tähän luokkaan liittyvässä selittävässä huomautuksessa täsmennetään seuraavaa:

"— —

Tähän luokkaan sisältyy muun muassa

— —

— erilaisten tavaroiden yhdistäminen valikoimaksi (niiden kuljettamista lukuun ottamatta) kolmannen lukuun, jolla mahdollistetaan se, että kuluttaja voi tutustua niihin ja ostaa niitä vaivattomasti.

— —

Muun muassa seuraavat toiminnat eivät sisälly tähän luokkaan

— yrityksen, jonka keskeisenä tehtävänä on tavaroiden myyminen, eli niin sanotun kauppayrityksen toiminta;

— —"

10 Nizzan sopimuksen 2 artiklassa määrätään seuraavaa:

"1) Huomioon ottaen tämän sopimuksen asettamat velvoitteet, luokituksen vaikutus on se, minkä jokainen erityisliittoon kuuluva maa sille antaa. Luokitus ei etenkään sido erityisliittoon kuuluvia maita tavaramerkin suojan laajuuden arvostelemisessa tai palvelumerkkien tunnustamisessa.

2) Jokainen erityisliittoon kuuluva maa pidättää itselleen oikeuden käyttää luokitusta joko pää- tai apujärjestelmänä.

3) Erityisliittoon kuuluvien maiden toimivaltaisten virastojen tulee sisällyttää tavaramerkkien rekisteröintiä koskeviin virallisiin asiakirjoihin ja julkaisuihin niiden luokituksen mukaisten luokkien numerot, joihin tavarat tai palvelut, joille tavaramerkki on rekisteröity, kuuluvat.

— —"

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

11 Praktiker Märkte haki Saksan patentti- ja tavaramerkkivirastolta (Deutsches Patent- und Markenamt) tavaramerkin "Praktiker" rekisteröimistä muun muassa seuraaville palveluille: "Rakennus-, remontti- ja puutarhatuotteiden sekä muiden 'tee-se-itse'-kulutustavaroiden vähittäiskauppa".

12 Saksan patentti- ja tavaramerkkivirasto hylkäsi tämän hakemuksen. Se katsoi, että "vähittäiskaupan" käsitteellä ei tarkoiteta itsenäisiä palveluja, joilla on erillinen taloudellinen merkitys. Sillä tarkoitetaan ainoastaan tavaroiden jälleenmyyntiä sellaisenaan. Taloudelliset toiminnat, jotka muodostavat tuotteiden jakelun keskeisen sisällön, nimittäin niiden osto ja myynti, eivät ole sellaisia palveluita, joita varten voitaisiin rekisteröidä tavaramerkki. Tavaramerkkisuoja voidaan tässä suhteessa saada ainoastaan sitä kautta, että tavaramerkin rekisteröintiä haetaan markkinoitavia eri tavaroita varten.

13 Praktiker Märkte nosti kanteen hylkäyspäätöstä vastaan Bundespatentgerichtissä. Se esitti, että taloudellinen kehitys palvelusyhteiskuntaa kohti edellyttää vähittäiskaupan uudenlaista arviointia palveluna. Tuotteen saatavuuden ja hinnan lisäksi kuluttajan ostopäätökseen vaikuttavat yhä enemmän myös muut näkökohdat, kuten tuotteiden valikoima ja ryhmittely, niiden ulkoasu, henkilökunnan tarjoama palvelu, mainonta, liikkeen imago ja sijainti. Tällaiset vähittäiskaupassa tarjotut palvelut mahdollistavat yrityksen erottumisen kilpailijoistaan. Niiden hyväksi pitäisi voida saada palvelumerkin suojaa. Nykyisin sekä sisämarkkinoiden harmonisointivirasto (tavaramerkit ja mallit) (jäljempänä SMHV) että myös suurin osa jäsenvaltioista tunnustaa tavaramerkkisuojan vähittäiskauppiaan tarjoamille palveluille. Tämän kysymyksen yhdenmukainen arviointi yhteisön sisällä on välttämätön.

14 Tämän johdosta Bundespatentgericht on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko tavaroiden vähittäiskauppa direktiivin 2 artiklassa tarkoitettu palvelu?

Mikäli tähän kysymykseen vastataan myöntävästi:

2) Miten tällaisten vähittäiskauppiaan palvelujen sisältö on täsmennettävä, jotta voidaan taata se, että tavaramerkkisuojan kohde on määritetty, mikä on välttämätöntä

a) direktiivin 2 artiklassa säädetyn tavaramerkin tehtävän vuoksi eli siksi, että voidaan erottaa yrityksen tavarat ja palvelut muiden yritysten tavaroista ja palveluista, ja

b) siksi, että on välttämätöntä rajata tällaisen tavaramerkin suojan ulottuvuus kollisiotapauksessa?

3) Miten on rajattava samankaltaisuuden alue (direktiivin 4 artiklan 1 kohdan b alakohta ja 5 artiklan 1 kohdan b alakohta) vähittäiskauppiaan tarjoamien tällaisten palvelujen ja

a) muiden tavaroiden jälleenmyynnin yhteydessä suoritettavien palvelujen välillä tai

b) kyseisen vähittäiskauppiaan jälleenmyymien tavaroiden välillä?"

15 Kansallinen tuomioistuin toteaa, että direktiivin 2 artikla ei sisällä siinä käytettyjen ilmaisujen "tavarat" ja "palvelut" määritelmiä.

16 Sen mukaan vähittäiskauppiaan itsenäinen toiminta, jossa kauppias kilpailee suoraan muiden tuotteiden jälleenmyyjien kanssa ja jota varten palvelumerkin itsenäinen suoja voi osoittautua tarpeelliseksi, rajoittuu erityiseen myyntitoimintaan, joka mahdollistaa tavaroiden jälleenmyynnin rajoittumatta sen toteuttamiseen. Käsiteltävänä olevassa asiassa on kyseessä eri yrityksiltä peräisin olevien tavaroiden yhdistäminen tuotevalikoimaksi ja sen tarjoaminen jälleenmyyntiyksikön tasolla, tapahtuipa tämä sitten perinteisen kaupan yhteydessä, postimyynnissä tai sähköisessä myynnissä. Vaikka niitä ei laskuteta erikseen tietyltä asiakkaalta, kyseessä olevat palvelut voidaan katsoa rahallista vastiketta vastaan tarjotuiksi myyntikatteen avulla.

17 Bundespatentgericht katsoo kuitenkin, että jotta alkuperää koskeva tavaramerkin tehtävä täyttyisi, myönnetyn suojan kohde on määriteltävä riittävän selvästi. Yleiset ilmaisut, kuten "vähittäiskaupan palvelut" eivät täytä vaatimusta yksinoikeuksien täsmällisyydestä. Rajoitukset, jotka liittyvät ainoastaan jälleenmyytäviin tuotteisiin, eivät poista maininnassa "vähittäiskauppa" olevaa epämääräisyyttä kyseisellä toimialalla. Ne jättävät avoimeksi kysymyksen, mihin palveluihin viitataan näiden tavaroiden pelkän myynnin lisäksi. Vastaavaa voidaan esittää myyntipaikkaan liittyvien täsmennysten, esimerkiksi "tavaratalo" tai "supermarket", osalta.

18 "Vähittäiskauppiaan tarjoamien palvelujen" käsitteen sisällöllinen rajaaminen tavaramerkkejä rekisteröitäessä on vieläkin tarpeellisempaa tulkittaessa direktiivin 4 artiklan 1 kohdan b alakohdassa ja 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettua sekaannusvaaran käsitettä. Jopa asianmukainen täsmennys rekisteröintimenettelyssä käsitteen "vähittäiskauppiaan tarjoamat palvelut" sisällöstä olisi nimittäin lopulta riittämätön, jos rekisteröidyn palvelumerkin suojan alaa ei voitaisi valvoa käsitteen "tavaroiden ja palvelujen samankaltaisuus" laajan tulkinnan vuoksi.

Ennakkoratkaisukysymykset

Kaksi ensimmäistä kysymystä

19 Kahdella ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellään, joita on tarkasteltava yhdessä, Bundespatentgericht kysyy, onko direktiivin 2 artiklan käsitettä "palvelut" tulkittava siten, että se sisältää tavaran vähittäiskaupassa tarjotut palvelut, ja mikäli tähän vastataan myöntävästi, edellyttääkö palvelumerkin rekisteröiminen tuollaisia palveluita varten tiettyjä täsmennyksiä.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

20 Praktiker Märkte katsoo, että tavaroiden vähittäiskauppa on direktiivissä tarkoitettu palvelu. Tavaramerkki, joka antaa sille suojaa palveluna, täyttää tavaramerkin tehtävän alkuperän osoittamisesta. Palvelujen sisältöä ei ole välttämätöntä täsmentää suojan kohteen määrittämiseksi.

21 Ranskan hallitus on suullisessa käsittelyssä esittänyt, että se myöntää, että tietyt erityiset vähittäismyyntiin liittyvät palvelut, joiden sisältö pitää täsmentää, voisivat muodostaa myyntiin nähden itsenäisiä palveluita ja näin ollen mahdollisesti saada hyväkseen tavaramerkkisuojaa.

22 Itävallan hallitus katsoo, että vähittäiskaupan keskeinen ydin, eli tavaroiden myynti, ei ole palvelu, joka voi mahdollisesti olla sellaisenaan tavaramerkkisuojan kohteena, mikä Itävallan hallituksen mukaan vahvistetaan Nizzan luokituksen luokkaan 35 liittyvässä selittävässä huomautuksessa. Ainoastaan palveluja, jotka ylittävät tämän keskeisen ytimen ja joiden sisältö on määritelty, varten voidaan rekisteröidä palvelumerkki.

23 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus väittää, että tavaramerkki voidaan rekisteröidä pätevästi palvelulle, jos kuluttajille tarjotaan tällä tavaramerkillä yksilöitävissä olevaa palvelua, joka ylittää pelkän tavaroiden jälleenmyynnin. Nizzan luokituksen luokkaan 35 liittyvässä selittävässä huomautuksessa vahvistetaan, että pelkkä tavaroiden jälleenmyynti ei ole yksilöitävä palvelu, mutta että vähittäiskaupan jotkut toiminnot, jotka liittyvät erilaisten tavaroiden yhdistämiseen valikoimaksi kolmannen lukuun, jotta kuluttajat voisivat tutustua näihin tavaroihin ja ostaa niitä vaivattomasti, voi olla palvelu, jota voidaan suojata tavaramerkillä. Sen rekisteröimiseksi tulee ilmoittaa yksityiskohtaisesti palvelun muodostavat toiminnot sekä vähittäiskaupan toimiala tai -alat, jotta suojan kohteen varmuus voidaan taata.

24 Komissio esittää, että tavaran vähittäiskauppa on direktiivissä tarkoitettu palvelu, kun EY 50 artiklan edellytykset täyttyvät. Palvelumerkin suoja voi soveltua kaikkiin toimintoihin, jotka eivät ole pelkkiä myyntitoimintoja. Ei ole mahdollista luetella tyhjentävästi kaikkia kyseessä olevia palveluja. Nämä voivat käsittää tavaroiden

asettelun, sijainnin, yleisen vaikutelman, henkilöstön suhtautumisen ja sitoutuneisuuden ja asiakkaiden huomioimisen.

25 Palvelujen sisältöä koskeva kysymys on komission mukaan juridinen muodollisuuskysymys tavaramerkkiä rekisteröitäessä. Tämä kysymys kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan, kuten ilmenee direktiivin viidennestä perustelukappaleesta, jonka mukaan jäsenvaltiot saavat vapaasti säätää menettelystä, jota noudatetaan tavaramerkkien rekisteröinnissä, esimerkiksi päättää tavaramerkin rekisteröintimenettelyn muodosta. Tässä suhteessa tavaramerkin rekisteröiminen vähittäiskauppaa varten on mahdollista ainoastaan Nizzan luokituksen mukaisessa luokassa 35. Nizzan sopimuksessa ei määrätä palvelun määrittelyä koskevista vaatimuksista.

Yhteisöjen tuomioistuimen vastaus

26 Direktiivin ensimmäisestä perustelukappaleesta seuraa, että sen tarkoituksena on lähentää jäsenvaltioiden lainsäädäntöä sellaisten eroavaisuuksien vähentämiseksi, jotka voivat rajoittaa tavaroiden vapaata liikkuvuutta ja palvelujen tarjoamisen vapautta sekä vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla.

27 Direktiiviä sovelletaan sen 1 artiklan mukaisesti tavaroita tai palveluja varten oleviin tavaramerkkeihin.

28 Se ei sisällä ilmaisun "palvelut" määritelmää, ja niitä kuvaillaan EY 50 artiklassa "suorituksina, joista tavallisesti maksetaan korvaus".

29 Siinä ei määritellä myöskään edellytyksiä tavaramerkin rekisteröinnille palvelua varten, kun tuollainen rekisteröinti myönnetään kansallisen lain nojalla.

30 Tältä osin on todettava, että direktiivin viidennessä perustelukappaleessa todetaan, että jäsenvaltiot saavat vapaasti säätää menettelystä, jota noudatetaan tavaramerkkien rekisteröinnissä, joten ne voivat esimerkiksi päättää tavaramerkin rekisteröintimenettelyn muodosta. Seitsemännessä perustelukappaleessa korostetaan kuitenkin, että niiden päämäärien saavuttaminen, joihin tällä lainsäädännön lähentämisellä pyritään, edellyttää, että tavaramerkkioikeuden saamisen edellytykset ovat kaikissa jäsenvaltioissa pääsääntöisesti samat.

31 Sellaisen palvelun, jota voidaan suojata rekisteröidyllä tavaramerkillä, luonteen ja sisällön määrittelystä ei säädetä rekisteröintimenettelyyn liittyvissä säännöksissä, vaan säännöksissä, jotka koskevat tavaramerkkisuojan saamiseen liittyviä aineellisia edellytyksiä.

32 Jos käsite "palvelut" kuuluisi jäsenvaltioiden toimivaltaan, siitä voisi seurata, että palvelumerkkien osalta sovellettaisiin kulloinkin kyseessä olevan kansallisen lain mukaan erilaisia rekisteröinnin edellytyksiä. Tavoitetta tavaramerkkisuojan saamisesta "samoilla edellytyksillä" kaikissa jäsenmaissa ei saavutettaisi.

33 Näin ollen yhteisöjen tuomioistuimen on annettava yhteisön oikeusjärjestyksen mukainen yhtenäinen tulkinta direktiivissä tarkoitetulle käsitteelle "palvelut" (ks. vastaavasti asia C-414/99–C-416/99, Zino Davidoff ja Levi Strauss, tuomio 20.11.2001, Kok. 2001, s. I-8691, 42 ja 43 kohta).

34 Tältä osin on huomattava, että vähittäiskaupan tavoite on tavaroiden myynti kuluttajille. Tämä kauppa käsittää oikeudellisen myyntitoimen lisäksi kaiken muun toiminnan, jota kauppias harjoittaa saattaakseen tuollaisen toimen päätökseen. Tämä toiminta muodostuu nimittäin myytäväksi tarjottavien tuotteiden valikoiman laatimisesta ja erilaisten palvelujen tarjoamisesta, joiden tarkoituksena on saada kuluttaja tekemään mainitun toimen kyseisen kauppiaan kanssa eikä kilpailijan kanssa.

35 Mikään direktiivistä tai yhteisön oikeuden yleisistä periaatteista johdettava pakottava syy ei estä sitä, että nämä palvelut sisältyisivät direktiivissä tarkoitettuun käsitteeseen "palvelut", ja että kauppiaalla olisi näin ollen oikeus saada tavaramerkkinsä rekisteröinnillä niille suojaa osoituksena tuottamiensa palvelujen alkuperästä.

36 Tämä käsitys on esitetty Nizzan luokituksen luokkaan 35 liittyvässä selittävässä huomautuksessa, jonka mukaan tämä luokka käsittää "erilaisten tavaroiden yhdistämisen valikoimaksi — — kolmannen lukuun, jolla mahdollistetaan se, että kuluttaja voi tutustua niihin ja ostaa niitä vaivattomasti" ("the bringing together, for the benefit of others, of a variety of goods — — enabling customers to conveniently view and purchase those goods" huomautuksen englanninkielisessä versiossa).

37 Mitä tulee yhteisön tavaramerkistä 20 päivänä joulukuuta 1993 annettuun neuvoston asetukseen (EY) N:o 40/94 (EYVL 1994, L 11, s. 1), on huomattava,

että SMHV katsoo nykyisin, että vähittäiskaupassa tarjottuja palveluja varten voidaan sellaisenaan rekisteröidä yhteisön tavaramerkki ja että ne kuuluvat Nizzan luokituksen luokkaan 35 (ks. SMHV:n presidentin 12.3.2001 antama tiedonanto N:o 3/01, joka koskee yhteisön tavaramerkkien rekisteröintiä vähittäispalveluille).

38 Muutoin on todettava, että yhtäältä kaikki asianosaiset, jotka ovat esittäneet huomautuksia yhteisöjen tuomioistuimessa, ovat myöntäneet, että ainakin tietyt vähittäiskaupassa tarjotut palvelut voivat olla direktiivissä tarkoitettuja palveluja ja että toisaalta yhteisöjen tuomioistuimella olevien tietojen perusteella tuollainen arvio vastaa jäsenvaltioissa laajasti hyväksyttyä käytäntöä.

39 Näin ollen on todettava, että direktiivissä tarkoitettu käsite "palvelut" sisältää tavaran vähittäiskaupassa tarjotut palvelut.

40 On kysyttävä, onko käsitettä "palvelut" tarkennettava erityisesti vähittäiskaupan osalta.

41 Tältä osin yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyissä huomautuksissa on esitetty, että vähittäiskaupan palveluina suojaa saavat palvelut olisi yksilöitävä, jotta ne erottuvat palveluista, jotka liittyvät läheisesti tavaroiden myyntiin ja joita varten ei voida rekisteröidä tavaramerkkiä. Sitä paitsi on korostettu, että tavaramerkin rekisteröintihakemuksessa olisi kuvattava konkreettisesti se palvelu tai ne palvelut, joille hakija hakee suojaa.

42 On todettu, että tällaiset täsmennykset ovat tarpeellisia etenkin tavaramerkin keskeisen tehtävän säilyttämiseksi, eli takaamaan niiden tavaroiden tai palvelujen alkuperä, joita varten tavaramerkki on rekisteröity, sekä sen välttämiseksi, että vähittäiskaupan palvelumerkeille annettaisiin liian laajaa ja epämääräistä suojaa.

43 Esitettyjen kysymysten vaikeus ilmenee huomautuksia esittäneiden asianosaisten ehdottamista erilaisista vastauksista sekä yhteisöjen tuomioistuimen tiedoista, jotka koskevat jäsenvaltioiden nykyistä käytäntöä.

44 Jäljempänä esitetyillä perusteilla ei ole syytä ottaa perustaksi direktiivissä tarkoitetun käsitteen "vähittäiskaupan palvelut" suppeampaa sisältöä kuin se, joka seuraa tämän tuomion 34 kohdassa esitetystä kuvauksesta.

45 Aluksi on todettava, että erottelu erilaisten tavaran myynnin yhteydessä tarjottujen palvelujen välillä, mitä käsitteen "vähittäiskaupan palvelut" tiukempi rajoittaminen edellyttäisi, osoittautuisi keinotekoiseksi tämän kaupan edustaman tärkeän taloudellisen sektorin todellisuuteen nähden. Siitä aiheutuisi väistämättä vaikeuksia sekä yleisten arviointiperusteiden määrittelyn kannalta että niiden käytännön soveltamisen kannalta.

46 On myönnettävä, että käsitteen "vähittäiskaupan palvelut" tiukempi rajoittaminen vähentäisi tavaramerkin haltijalle myönnettyä suojaa ja vastaavasti pienentäisi niiden

tapausten lukumäärää, joissa syntyisi direktiivin 4 artiklan 1 kohdan ja 5 artiklan 1 kohdan soveltamista koskeva kysymys.

47 Tuollainen toteamus ei kuitenkaan riitä suppean tulkinnan perusteluksi.

48 Itse asiassa mikään ei osoita, että vähittäiskaupan palveluja varten olevien tavaramerkkien rekisteröinnistä mahdollisesti aiheutuviin ongelmiin ei voitaisi löytää ratkaisua direktiivin kahden kyseessä olevan säännöksen perusteella, sellaisina kuin yhteisöjen tuomioistuin on niitä tulkinnut. Tältä osin on muistettava, että oikeuskäytännön mukaan sekaannusvaaraa on arvioitava kokonaisuutena ja huomioon on otettava kaikki tekijät, jotka ovat merkityksellisiä kyseisessä yksittäistapauksessa (asia C-251/95, SABEL, tuomio 11.11.1997, Kok. 1997, s. I-6191, 22 kohta ja asia C-39/97, Canon, tuomio 29.9.1998, Kok. 1998, s. I-5507, 16 kohta). Tämän kokonaisvaltaisen arvioinnin yhteydessä on mahdollista ottaa tarvittaessa huomioon käsitteen "vähittäiskaupan palvelut" erityispiirteet, jotka liittyvät sen laajaan soveltamisalaan, ottamalla asianmukaisesti huomioon kaikkien asianosaisten oikeutetut intressit.

49 Näin ollen rekisteröitäessä tavaramerkki vähittäiskaupan palveluja varten, ei ole välttämätöntä kuvailla konkreettisesti sitä palvelua tai niitä palveluja, joita varten rekisteröintiä haetaan. Niiden yksilöimiseksi on riittävää käyttää yleisiä muotoiluja, kuten "erilaisten tavaroiden yhdistämisen valikoimaksi, jolla mahdollistetaan se, että kuluttaja voi tutustua niihin ja ostaa niitä vaivattomasti".

50 Sitä vastoin on vaadittava, että hakija täsmentää näiden palvelujen käsittämät tavarat tai tavaratyypit esimerkiksi sellaisin selvityksin, jotka pääasiassa esitetty rekisteröintihakemus sisältää (ks. tämän tuomion 11 kohta).

51 Tuollaiset täsmennykset helpottaisivat direktiivin 4 artiklan 1 kohdan ja 5 artiklan 1 kohdan soveltamista, ilman että ne rajoittavat tuntuvasti tavaramerkille myönnettyä suojaa. Ne helpottaisivat samoin direktiivin 12 artiklan 1 kohdan soveltamista, jonka mukaan "tavaramerkki on julistettava menetetyksi, jollei sitä viiden vuoden yhtäjaksoisen määräajan kuluessa ole otettu jäsenvaltiossa tosiasialliseen käyttöön tavaroissa tai palveluissa, joita varten se on rekisteröity, eikä hyväksyttävää syytä merkin käyttämättä jättämiseen ole".

52 Ensimmäisiin ennakkoratkaisukysymyksiin on näin ollen vastattava, että direktiivissä, erityisesti sen 2 artiklassa tarkoitettu käsite "palvelut" sisältää tavaran vähittäiskaupassa suoritetut palvelut.

Rekisteröitäessä tavaramerkkiä tällaisia palveluita varten ei ole tarpeen kuvata konkreettisesti kyseessä olevia palveluja. Sitä vastoin täsmennykset niiden tuotteiden tai tuotetyyppien osalta, joita nämä palvelut koskevat, ovat tarpeelliset.

Kolmas kysymys

53 Kolmannella kysymyksellään kansallinen tuomioistuin kysyy, onko sitä, aiheuttaako direktiivin 4 artiklan 1 kohdan b alakohdassa ja 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa

tarkoitettu käsite "samankaltaisuus" kyseisessä asiassa näiden säännösten tarkoittaman sekaannusvaaran, tulkittava suppeiden arviointiperusteiden mukaisesti sellaisten palvelumerkkien osalta, joilla suojataan tavaran vähittäiskaupassa tarjottuja palveluja.

54 Kansallisen tuomioistuimen päätöksestä johtuu, että tavaramerkin "Praktiker" rekisteröintihakemus vähittäiskaupan palveluille on hylätty sillä perusteella, että käytetty käsite "vähittäiskauppa" ei ole palvelu, jotka voi olla tavaramerkin rekisteröinnin kohteena.

55 Ennakkoratkaisupyyntö ei sisällä mitään seikkaa, joka osoittaisi, että kansallisen tuomioistuimen olisi lausuttava direktiivin 4 artiklan 1 kohdan b alakohdassa ja 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetusta käsitteestä "samankaltaisuus" näissä säännöksissä tarkoitettuun sekaannusvaaraan nähden.

56 Vaikka nämä säännökset ovat merkityksellisiä kahden ensimmäisen kysymyksen vastauksen osalta, ne eivät kuitenkaan liity kolmanteen kysymykseen.

57 Yhteisöjen tuomioistuin ei ole toimivaltainen vastaamaan ennakkoratkaisukysymyksiin, jos on ilmeistä, että kansallisen tuomioistuimen pyytämällä yhteisön oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen tai jos yhteisöjen tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. asia C-421/01, Traunfellner, tuomio 16.10.2003, Kok. 2003, s. I-11941, 37 kohta).

58 Näin ollen kolmas ennakkoratkaisukysymys on katsottava hypoteettiseksi kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävään asiaan nähden, ja se on näin ollen jätettävä tutkimatta.

Oikeudenkäyntikulut

59 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 21 päivänä joulukuuta 1988 annetussa ensimmäisessä neuvoston direktiivissä 89/104/ETY, erityisesti sen 2 artiklassa, tarkoitettu käsite "palvelut" sisältää tavaran vähittäiskaupassa tarjotut palvelut.**

2) **Tavaramerkin rekisteröimiseksi tällaisia palveluita varten ei ole tarpeen kuvata konkreettisesti kyseessä olevaa palvelua tai palveluita. Sitä vastoin täsmennykset niiden tuotteiden tai tuotetyyppien osalta, joita nämä palvelut koskevat, ovat tarpeelliset.**

Allekirjoitukset